

OSTROŻNOŚĆ (53) *sb f*

Wszystkie o jasne.

sg N ostrożność (14). ◇ *G* ostrożności (18). ◇ *A* ostrożność (8). ◇ *I* ostrożnością (5). ◇ *L* ostrożności (5). ◇ *V* ostrożności (1). ◇ *pl N* ostrożności (1). ◇ *A* ostrożności (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Rozwaga, przezorność, roztropność; czujność; pilność, troskliwość; cautio Modrz, Calep, Cn; vigilantia Mącz, Calep; dispitentia, sagacitas Calep; cogitatio PolAnt; cautela JanStat; circumspectio, circumspectus, circumspicientia, observatio Cn (38)* : Synu moy niechayżeć tedy od oczu twych nie odstępuia/ á łtrzeż zakonu y ostrożności. *BibRadz Prov* 3/21; Co mi ieść płátna moc bez ostrożności *BielKron* 333; *Vigilantia, Czuyność/ pilność/ ułtrożność [!]*. *Mącz* 496a; Ale ták mądry o tym z dawná dzierzą/ iż lepřza rowna á iáwna nieprzyiaźń niżli wielka ćicha á łkryta/ ktora bez ostrożności wiele ná potym záłzkodzić może. *RejZwierc* 147, B3v, 25, 232v [2 r.]; ći [szpiegowie] máia wřzyłkę łprawę nieprzyiaćielką obáćzyć á powiedzieć dla lepřzey ostrożności. *BielSpr* 68v, 27, 48v; Ale iedná ná ostrożność należy/ do wřzyłkiego łię pilnie przychylic [Sed tamen cautionis est ad omnia animum advertere]/ á obáćzać co nas wiedzie do prawdy. *ModrzBaz* 44; Wřzákże áby ktorzi miłtrzowie niedomagáli łię łákomie wrzędu tego/ ktoremuby niełprołtáli: przeto byłáby to rzecz bárzo pożyteczná/ y do ostrożności bárzo potrzebna [...] áby żadnemu wrzędowi pewnego á wieczyłtego mytá niełtánowiono *ModrzBaz* 134, 21, 111, 115v; *StryjKron* 672 marg; *Vigilantia, Czainołcz [!]*, ostrożnołcz. *Calep* 1123a, 174a, 331b, 937b; Nie máłz z to władzey/ nie máłz ostrożności/ Tyle/ w mych łmyłách: ábym moł chytołci Szátáńłkiey zdołác *GrabowSet* S3v; Przytym pokázuie [łw. Paweł]/ z iáką ostrożnością/ y iákie perłony ma ná kápłáńłtwo połwięćá; zá kim łię ma modlic/ y kogo przypułzczáć do łlubow czyłtołci. *WujNT* 719; A iżby zgodá z tákim vwaźeniém vczyniona/ z więłzłą ostrożnością mogłá byđz od oboiey łtrony mocniey y pilniey chowána *SarnStat* 1080, 1284, 1285; [Ale teraz pokój, ostrożność jednak jest. Wachta więłsza. *RelacSzwec* 676].

ostrożność około kogo, około czego (2): gdj tym ludzie lekkie/ á żadney ostrożności około łwego zbáwienia nie máiaće/ zwodzili *SkarJedn* 100; Wielka miłość ku bliźniemu tego Świętego/ ktora go z pokoju wypędzila: ále wielka tełz y około łiebie ostrożność/ ktora go gdy łpráwił/ co miał łpráwić/ do komorki w pędzila. *SkarŻyw* 238.

ostrożność ku czemu (1): Czyłm łię y iego ku czyłtołci dziwna ostrożność/ y miłołsierdzie Bołkie náđ nim/ y przyiaźń Bogarodzice/ w cudu tákim pokazála *SkarŻyw* 319.

W charakterystycznych połączeniach: ostrożność lepsza (2), *osobliwa, pilna, wielka (więłsza)* (7).

Zwroty: »w ostrożności chodzić« (1): Iełłizeć był boiaćy łie Bogá/ toć łie znáćzy/ iż mułiał w pilney ostrożności chodzić/ áby był łtrzełł vłtaw y zakonu iego *RejPos* 57v.

»mieć się (a. łiebie) w ostrożności; ostrożność mieć« [szyłk zmienny] (2;1): *LibLeg* 11/70v; Y źwirzeta y ptacy co wzgorę łatáia/ Kiedy páđná ná ziemi/ wřdy ostrożność máia. A my nęđzne źwirzeta z mąđremi głowámi/ Pátrz iákie opátrznoci tu o łobie mamy. *RejZwierc* 246; Ktemu tełz/ ma Hetman vmieć fortyle/ chytołci y inłze łztuki/ ktoremiby nieprzyiaćielá podłzedł/ á łiebie w ostrożności miał [sibi caveat] *ModrzBaz* 115v.

»mieć [kogo] w ostrożności« (1): Iełt też Krol tego miałtá/ ktory nápoły trzyma wiarę Krzełcijánfká á nápoły Máchomethfká z Maury/ ktoremu tho Krolowi poddáni wielką część wyrządzaia/ y w wielkieu go ostrożności máia/ thym łpołobem iáko Cefárzowi Tureckiemu. *BielKron* 453.

Szeregi: »mądrość i ostrożność« (1): To było wżytko mądrością y ostrożnością łozuego włpokoiono *SkarŻyw* 504.

»ostrożność a opatrność« (1): Wyęc y wtem theż ocyc káždy ostrożność á opátrność łwá okázác ma. *GliczKsiqż* M.

»ostrożność i pilność« [szyk 1:1] (2): Gdyż drogi młodzieńkie/ ábo ich połtepkie/ iż trudne łá ku wybaczeniu/ przeto tym więłtzey pilności/ y ostrożności/ nád inłze rzeczy trudne potrzebuia. *CzechRozm* 131, 5.

2. Nadzór, straż (11) : (*nagł*) Orzeł ná ostrożność. (–) ORzeł ten łoby buyno/ lata pod obłoki/ Przepátruiác co broi/ márnny łwiát łzyroki. Tákiećby poważna myłł/ zázwdy buiác miałá/ Aby łzkodliwe czáły/ wżdy przepátrowála. *RejZwierz* 127, bbv.

a. Zastrzeżenie, zabezpieczenie (2) : Y tákowa przysięgá/ należy też do pochwały Pána Bogá/ iáko łftney prawdy: gdy iedno według Proroká ma te trzy ostrożności: naprzod prawdę/ [...] druga rzecz: rozładek [...]. Trzecia ostrożność iełt: áby łię džiałá w łprawiedłowości *PowodPr* 47–48.

b. Opieka (3) : iż pogánłkie ná krzełciány tyránłtwo/ modlitwami/ ábo włáfniey przekłęctwem łwym (może byđz zátym) y broniámi łwymi forytuie: czegož dáley czekaż zwierzchności y ostrożności (iełłi iáka w tobie zołtála) Polłka? *PowodPr* 36.

ostrożność nad kim (1): Ze acz zawzdy znał Krol IM wielką łaskę Bożá y ostroznosc nad sobá *ActReg* 77.

Zwrot: »być w ostrożności« = *być bezpiecznym (1)*: Obroná y włzelka Rzecz łopolita byłáby w łepłzey ostrożności w miełłcie miełzkáiaç. *BielKron* 334v.

c. Bezpieczeństwo (4) :

ostrożność czego (3): Y mowił Iehowá do Aharoná: A otom ia dał tobie dochod co mnie przynołzá [*Et ego ecce dedi tibi custodiam oblationum mearum*] (*marg*) Włáfnie/ ostrożność podnołzenia mego. (–) *BudBib Num* 18/8. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »strzec ostrożności [czego]« (2): Y będą łtrzec vdžedu twego/ y ostrożności wżytkiego namiotu [*Et custodient custodiam tuam et custodiam omnis tabernaculi*] *BudBib Num* 18/3, *Num* 18/4.

Szereg: »straż abo ostrożność« (1): A (przeto) łtrzec będziecie zacności (*marg*) Włáfnie łtraże ábo ostrożności (–) łwiátnice/ y zacności ołtarzá [*Et custodietis custodiam sanctitatis et custodiam altaris*] *BudBib Num* 18/5.

3. Ostrzeżenie (3) : Bo ácz kto chce ołzálec nie obroni tego/ Ale wżdy ostrożnością przedłię wiele złego/ Može łie y przekázić/ može łie rozrádzić/ Acz wiemy iż márnny łwiát pięłknie vmie zdradzić. *RejWiz* 42, 42 *marg*, Cc8.

4. Podstęp, wykręt (1) :

Wyrażenie: »ostrożności prawne« (1): Bo dla rozności praw/ y práwnicy łá rozni/ y wiele łię ostrożności práwnych y wykrętow národziło [*et multe iuris cautiones multaeque tergiversationes notae*]/ ktore niezłiczonego práwowania ná wiele lat trwáiaçego národziły. *ModrzBaz* 100v.

Synonimy: **1.** *baczenie, baczność, czujność, obaczność, opatrność, pilność, przejrzanie, roztropność, troskliwość*, **2.** *straż*; **b.** *opieka*; **3.** *ostrzeżenie*; **4.** *fortel*.

Cf **NIEOSTROŻNOŚĆ**

TG